

ÄLDREFÖRVALTNINGEN
AVDELNINGEN FÖR STRATEGI OCH PLANERING

TJÄNSTEUTLÅTANDE
DNR 105-29/2008
SID 1 (6)
2008-06-17

Handläggare: Börje Ferlander
Telefon: 08-508 36 216

Till
Äldrenämnden
den 19 augusti 2008

**Översyn av kommunövergripande verksamheter
Pensionat Hornskroken och Pensionat Kinesen**

Återremitterat ärende

Äldreförvaltningens förslag till beslut

1. Äldrenämnden godkänner förvaltningens förslag att beslut om dagverksamhet och/eller korttidsvård vid Pensionat Hornskroken och Pensionat Kinesen ska fattas enligt 4 kap. 1 § SoL och således ska verksamheterna tillämpa gällande regelverk i SoL och HSL
2. Äldrenämnden föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige anta äldreförvaltningens förslag att beslut om dagverksamhet korttidsvård vid Pensionat Hornskroken och Pensionat Kinesen ska fattas enligt 4 kap. 1 § SoL och således ska verksamheterna tillämpa gällande regelverk i SoL och HSL

Gunnel Rohlin
direktör

Raili Karlsson
avdelningschef

Sammanfattning

Ärendet återremitterades av äldrenämnden den 18 mars 2008 för komplettering med dels utvärdering av verksamheterna, dels beskrivning av förslagets konsekvenser.

Pensionat Hornskroken och Pensionat Kinesen erbjuder avlösning utan biståndsbeslut till anhörig eller närstående som vårdar personer med demenssjukdom eller demensliknande symtom över 65 år och är bosatt i Stockholms stad. Anhörig eller närstående tar själv kontakt med verksamheten och i samråd med personalen bestäms omfattningen av vistelsen på respektive pensionat. Den enskilde betalar en avgift för maten, men inget för vård och omsorg. Avgift för mat uppgår till 130 kronor per dygn vilket inte överensstämmer med Stockholms stads avgiftssystem. Verksamheterna anser sig inte bedriva någon hälso- och sjukvård.

Äldreförvaltningen anser att det är av stor vikt att rättssäkerheten enligt SoL och patient-säkerheten enligt HSL garanteras för samtliga personer som vistas i kommunens verksamheter. Det är också viktigt att kommunallagens likställighetsprincip efterlevs så att inga kommuninnevånare särbehandlas. Det är således inte förenligt med kommunallagen att kommuninnevånarna behandlas olika beroende på om den enskilde får avlastning vid ett vård och omsorgsboende via biståndsbeslut eller via kontakt direkt med något av pensionaten. Stadens avgiftssystem ska också tillämpas i samtliga verksamheter.

Äldreförvaltningen anser vidare att staden inte kan bedriva verksamheter som Pensionat Hornskroken och Pensionat Kinesen utan att följa gällande regelverk. Samtliga personer som är i behov av vistelse och/eller korttidsvård på Pensionat Hornskroken eller Pensionat Kinesen ska ansöka om detta. Biståndshandläggaren utreder, bedömer behovet och fattar biståndsbeslut om insatsen. Beslutet bör formuleras så att det tydligt framgår vad beslutet avser, typ av insats, hur ofta och under hur lång tidsperiod beslutet gäller. Det innebär att efter beviljad insats kan anhörig eller närstående i samråd med den enskilde ta kontakt med önskat pensionat för att planera vilka dagar/dygn under angiven tidsperiod som den enskilde kan vistas på pensionatet.

Genom att den enskilde beviljats ovan angiven insats är verksamheterna skyldiga att följa gällande regelverk både avseende SoL och HSL. Den enskilde betalar en avgift i enlighet med Stockholms stads avgiftssystem för vård och omsorg samt mat. Verksamheten har också ett hälso- och sjukvårdsansvar i enlighet med 18 § HSL. När den enskilde får kontakt med en biståndshandläggare med kunskap inom området ges också möjligheten för handläggaren att informera om stadens äldreomsorg både vad gäller utbud, rättigheter, skyldigheter och avgifter.

Äldreförvaltningen bedömer att de föreslagna åtgärderna inte medför ökade kostnader för staden annat än att biståndshandläggarens uppdrag utökas och omfattar även dessa verksamheter och att hälso- och sjukvårdspersonalen som arbetar inom befintliga särskilda

boenden får ett utökat ansvarsområde. Den enskildes relativt ringa hälso- och sjukvårdsbehov bör enligt äldreförvaltningen inte heller generera ökade kostnader.

Förslaget innebär att samtliga kommuninnevånare behandlas lika genom att alla som önskar någon form av avlastning tar kontakt med biståndshandläggaren som utreder och fattar ett beslut enligt SoL. Anhörig eller närstående kan kontakta pensionaten direkt för att komma överens om vistelse på pensionaten under förutsättning att den som är i behov av vården har ett beslut som avser korttidsvård alternativt avlastning dagtid. Vid akut behov av korttidsvård finns Stockholms stads äldre- och handikappjour som kan bevilja insatsen.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom äldreförvaltningens avdelning för strategi och planering i samråd med juridiska avdelningen inom stadsledningskontoret. Äldreförvaltningen har träffat representanter från Bromma och Södermalms stadsdelsförvaltningar för diskussion och inhämtande av synpunkter. Kommunstyrelsens pensionärsråd (KPR) och Äldrenämndens handikappråd (HKR) har tagit del av ärendet den 12 augusti 2008.

Bakgrund

Ärendet återremitterades av äldrenämnden den 18 mars 2008 för komplettering med dels utvärdering av verksamheterna, dels beskrivning av förslagets konsekvenser.

Enligt socialtjänstlagen (2001:453), SoL, 3 kap. 6 § bör kommuner genom dagverksamheter underlätta för den enskilde att bo hemma. Enligt SoL 5 kap. 5 § är kommuner skyldiga att inrätta särskilda boendeformer för service och omvårdnad för äldre personer som behöver särskilt stöd. Biståndsbeslut om dagverksamhet och/eller korttidsvård i särskilt boende fattas enligt 4 kap. 1 § SoL.

Varje kommun ska enligt 18 § hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), HSL, erbjuda en god hälso- och sjukvård till dem som bor i en sådan boendeform eller bostad som avses i 5 kap. 5 § SoL.

Pensionat Hornskroken på Södermalm och Pensionat Kinesen i Bromma är kommunövergripande verksamheter som är anslagsfinansierade. Pensionat Hornskroken startade i januari 2000 som ett projekt med medel från ”Anhörig 300” som senare permanentades medan Pensionat Kinesen startade under hösten 2006. Verksamheterna erbjuder avlösning utan föregående biståndsbeslut till anhörig eller närstående som vårdar personer med demenssjukdom eller demensliknande symtom över 65 år och är bosatt i Stockholms stad. Ingen biståndsbedömning eller demensutredning krävs för närvarande för korttidsvård på Pensionat Hornskroken eller Pensionat Kinesen.

På Stockholms stads webbplats för Pensionat Hornskroken och Pensionat Kinesen anges att verksamheterna inte bedriver hälso- och sjukvård. Vid akuta sjukdomstillstånd och vid

hantering av läkemedel agerar personalen som när den enskilde befinner sig i ordinärt boende.

Södermalms stadsdelsnämnds fick ett klagomål från en närstående till en gäst på Pensionat Hornskroken som fallit ur sängen. Ansvaret avseende hälso- och sjukvården var otydlig. Äldreförvaltningen anser därför att ansvarsfrågan för dessa verksamheter utifrån SoL och HSL måste förtydligas.

Ansvar och skyldigheter vid dagverksamhet och korttidsvård

För att beviljas dagverksamhet och korttidsvård inom stadens särskilda boenden görs en ansökan om bistånd enligt SoL. Biståndshandläggaren utreder, en bedömning görs om behov föreligger och beslut fattas enligt 4 kap. 1 § SoL. Får den enskilde beslut om att ansökt insats beviljats fattas ett avgiftsbeslut i enlighet med 8 kap. SoL och Stockholms stads avgiftssystem. Enligt 18 § HSL har staden ett hälso- och sjukvårdsansvar i dagverksamhet och särskilt boende. Därmed är huvudmannens, verksamhetens och personalens ansvar tydligt utifrån gällande lagstiftning. Huvudmannens, verksamhetens och personalens skyldigheter blir också klarlagt liksom vilka krav som ställs på socialtjänsten och den hälso- och sjukvård som bedrivs. I och med detta ges goda förutsättningar för att såväl rättssäkerhet som patientsäkerhet garanteras för den enskilde. Verksamheten omfattas av såväl SoL som HSL. Det innebär att vården och omsorgen kontinuerligt och långsiktigt ska utvecklas och säkras. Som ett led i detta ska nämnden inrätta ledningssystem¹ för det systematiska kvalitetsarbetet inom socialtjänsten och ledningssystem² för kvalitet och patientsäkerhet inom hälso- och sjukvården. Verksamheterna omfattas av länsstyrelsens och Socialstyrelsens tillsyn.

Pensionat Hornskroken och Pensionat Kinesen

Pensionat Hornskroken och Pensionat Kinesen anser sig inte omfattas av SoL och/eller HSL. Inga handlingar om den enskilde finns tillgängliga. Ingen dokumentation enligt 11 kap. 5 och 6 §§ SoL eller patientjournal i enlighet patientjournallagen upprättas.

Inom dessa verksamheter överlämnar personalen läkemedel till den enskilde på anhörigas eller närståendes uppdrag varvid ingen delegering för arbetsuppgiften är upprättad.

Den enskilde som vistas på och/eller får korttidsvård på Pensionat Hornskroken eller Pensionat Kinesen betalar ingen vård- och omsorgsavgift utan endast en avgift för maten.

Avgift för maten uppgår till 130 kronor per dygn.

Under 2007 har pensionaten i genomsnitt varit öppna ca 250 dygn var. Respektive pensionat tar under dagtid emot sex till sju gäster. Fyra gäster kan sova över på respek-

---

¹ Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2006:11) om ledningssystem för kvalitet i verksamheten enligt SoL, LVU, LVM och LSS

² Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2005:12) om ledningssystem för kvalitet och patientsäkerhet i hälso- och sjukvården

tive pensionat. Unika personer som besökt respektive pensionat under dagtid har under 2007 varit fem till åtta personer. Betydligt fler unika personer har nattetid vistas på respektive pensionat under samma period. I genomsnitt har vistelsetiden för respektive gäst på pensionaten varit ca en vecka. Efterfrågan på vistelse på pensionaten har ökat i jämfört med år 2006. Ca 30-50 procent av gästerna som vistats på pensionaten har ingen eller har inte önskat ha någon kontakt med socialtjänsten på annat sätt.

Verksamheterna har utvärderats genom brukarundersökningar som visar att anhöriga och närstående är mycket nöjda.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Äldreförvaltningen anser att det är av stor vikt att rättssäkerheten enligt SoL och patientssäkerheten enligt HSL garanteras för samtliga personer som vistas i kommunens verksamheter. Det är också viktigt att kommunallagens likställighetsprincip efterlevs så att inga kommuninnevånare särbehandlas. Det är således inte förenligt med kommunallagen att kommuninvånarna behandlas olika beroende på om den enskilde får avlastning vid ett vård- och omsorgsboende via biståndsbeslut eller via kontakt direkt med något av pensionaten.

När verksamheterna inte anser sig omfattas av SoL och HSL finns inga handlingar om den enskildes bakgrund tillgängliga och inga handlingar upprättas utifrån SoL eller patientjournalagen. Fel och brister i omsorgen och avvikelshantering i hälso- och sjukvården rapporteras inte i enlighet med SOSFS 2006:11 och SOSFS 2005:13. Eftersom SoL inte tillämpas råder det tveksamheter huruvida personalen är skyldig att anmäla missförhållande enligt 14 kap. 2 § SoL, (Lex Sarah). Vid misstanke om en eventuell Lex Sarah försvåras utredningen av att det inte finns någon tillgänglig dokumentation om den enskilde. Samma gäller om en negativ händelse inom hälso- och sjukvården inträffar som behöver utredas och anmälas enligt Lex Maria.

Inga delegeringar upprättas när personalen hjälper det enskilde med att t.ex. inta läkemedel. Det innebär att personalen inte räknas som hälso- och sjukvårdspersonal och omfattas inte av lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område (FYHS), som bl.a. tydliggör hälso- och sjukvårdspersonalens skyldigheter.

Eftersom verksamheterna inte anser sig omfattas av SoL och/eller HSL står de inte under länsstyrelsens och Socialstyrelsens tillsyn.

Äldreförvaltningen anser liksom juridiska avdelningen inom SLK att staden inte kan bedriva verksamheter som Pensionat Hornskroken och Pensionat Kinesen utan att följa gällande regelverk. Samtliga personer som är i behov av vistelse och/eller korttidsvård på Pensionat Hornskroken eller Pensionat Kinesen ska ansöka om detta. Biståndshandläggaren utreder, bedömer behovet och fattar biståndsbeslut om insatsen. Beslutet bör formuleras så att det tydligt framgår vad beslutet avser, typ av insats, hur ofta och under hur lång tidsperiod beslutet gäller. Det innebär att efter beviljad insats kan anhörig eller

närstående i samråd med den enskilde ta kontakt med önskat pensionat för att planera vilka dagar/dygn under angiven tidsperiod som den enskilde kan vistas på pensionatet.

Genom att den enskilde beviljats ovan angiven insats är verksamheterna skyldiga att följa gällande regelverk både avseende SoL och HSL. Den enskilde betalar en avgift i enlighet med Stockholms stads avgiftssystem för vård och omsorg samt mat. Verksamheten har också ett hälso- och sjukvårdsansvar i enlighet med 18 § HSL. Genom att den enskilde får kontakt med en biståndshandläggare med kunskap inom området ges också möjligheten för handläggaren att informera om stadens äldreomsorg både vad gäller utbud, rättigheter, skyldigheter och avgifter.

Pensionat Hornskroken och Pensionat Kinesen bedrivs i lokaler som är belägna i anslutning till befintliga särskilda boenden. Omvårdnadspersonal finns dygnet runt. Det som för övrigt behövs är att legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal inom stadens ansvarsområde knyts till verksamheterna. Äldreförvaltningens föreslår att den legitimerade hälso- och sjukvårdspersonal som arbetar i det särskilda boende som finns i anslutning till pensionaten även ansvarar för dessa personer. Äldreförvaltningen bedömer att de föreslagna åtgärderna inte medför ökade kostnader för staden annat än att biståndshandläggarens uppdrag utökas och omfattar även dessa verksamheter och att hälso- och sjukvårdspersonalen som arbetar inom befintliga särskilda boenden får ett utökat ansvarsområde. Den enskildes relativt ringa hälso- och sjukvårdsbehov bör enligt äldreförvaltningen bedömning inte heller generera ökade kostnader.

Förslaget innebär att samtliga kommuninnevånare behandlas lika genom att alla som önskar någon form av avlastning tar kontakt med biståndshandläggaren som utreder och fattar ett beslut enligt SoL. Anhörig eller närstående kan kontakta pensionaten direkt för att komma överens om vistelse på pensionaten under förutsättning att den som är i behov av vården har ett beslut som avser korttidsvård alternativt avlastning dagtid. Vid akut behov av korttidsvård finns Stockholms stads äldre- och handikappjour som kan bevilja insatsen.

Äldreförvaltningen anser att stadens avgiftssystem ska tillämpas i samtliga verksamheter. Den avgift för mat som den enskilde betalar per dygn överensstämmer inte med Stockholms stads avgiftssystem.

Om liknade verksamheter ska inrättas i framtiden bör de utformas i enlighet med äldreförvaltningens förslag.